

С. П. Цакун (Київ)

Друга науково-практична конференція пошукових об'єднань України

Завершилася 2-га науково-практична конференція пошукових об'єднань України. Обговорювалися завдання до 50-річчя Великої Перемоги над фашизмом — збереження пам'яті про загиблих у роки війни і вшанування тих, хто дожив до славного ювілею.

Організаторами конференції виступили президії Українського фонду пошуку, Асоціації молодіжних пошукових об'єднань України «Обеліск» та Київського міського історико-патріотичного клубу «Пошук». У її роботі взяли участь майже 100 чоловік — представники 18 областей України, а також Києва і Севастополя. Найбільш масові делегації були від Луганської, Житомирської, Кіровоградської, Одеської, Сумської, Херсонської, Львівської областей та Києва. Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська та Тернопільська області своїх представників на конференцію не надіслали. Жаль, що тема загальної боротьби з фашизмом та увічнення пам'яті жертв нацизму не знаходить там належного відгуку.

Наукову, методичну, організаційну допомогу у підготовці та проведенні конференції подали Інститут історії України, Інститут прикладної інформатики, Український державний музей історії Великої Вітчизняної війни, Рада організації ветеранів України, Міністерство оборони України.

Останні роки відзначені примітними науково-прикладними здобутками в історії Великої Вітчизняної війни. Український фонд пошуку створив 200-тисячну картотеку полеглих захисників Вітчизни, Асоціація «Обеліск» відтворює карту поховань радянських воїнів та іноземних громадян на українській землі, розроблено ритуал поховання знайдених останків воїнів у братських могилах. Київський міський історико-патріотичний клуб «Пошук» зібрав понад 30 тисяч спогадів безпосередніх учасників боїв, які увійшли до «Банку пам'яті».

З небуття повернено десятки тисяч імен воїнів, які значились у списках тих, хто пропав безвісти.

Експозицію Українського державного музею історії Великої Вітчизняної війни прикрашають унікальні знахідки наших пошуковців. Мова насамперед йде про дійсний бойовий прапор арtpолку, який пролежав понад 50 років в землі в районі зловісної Умайської ями, уламки радянського літака із Василькова, бойові реліквії з-під Харкова, проти-танкові їжаки з-під Києва тощо.

Однак з часу проведення 1-ї науково-практичної конференції, що відбулась у грудні 1991 р., залишилися проблеми, без вирішення яких дальший розвиток меморіального пошуку перебуватиме на рівні аматорства. Саме життя вказує на необхідність надання йому державного статусу, а з точки зору історичної науки він має право на існування як її окремий самостійний розділ.

Справді, й досі відсутні єдине тлумачення форм і методів пошуку, увічнення пам'яті полеглих, бачення структури пошукових підрозділів, оформлення зібраного матеріалу та його обліку. Численні пошукові підрозділи не мають державної реєстрації і діють самочинно.

Є потреба створення єдиного інформаційного поля, загальнодержавної системи Пам'яті і переведення картотек на комп'ютерну основу.

Такі думки висловили представники наукових закладів та державних установ, які були запрошені для участі у роботі конференції.

У ході продуктивних дискусій учасники погодилися, що основними формами пошуку є документальний та польовий. Форми увічнення пам'яті полеглих більш різноманітні. Це сімейні архіви, державні й громадські музеї, пам'ятники, обеліски, меморіали, вічні вогні, документальні пам'ятки, масові заходи.

До конференції підготовлено збірник «Право на пам'ять». Зроблена перша спроба дати наукове обґрунтування деяких з вказаних проблем. В основу покладено досвід кращих пошуковців України. Зміст розділів збірника говорить сам за себе: «Є у пошуку початок», «Тяжка пам'ять війни», «Пошукові програми та їх зміст», «Розповідають архіви», «Почуття потрібності і обов'язку», «Зберігати та примножувати пам'ять полеглих захисників Вітчизни», «Нема у пошуку кінця».

У збірнику дане тлумачення професійної карти пошуковця. Бажаючих носити таке високе звання немало. Але справжній пошуковець має володіти певним рівнем знань, умінь та навичок. Поверхове ставлення до справи часто призводить до тяжких моральних та матеріальних втрат.

Уперше в Україні було складено узгоджені з науковцями пошукові програми до 50-річчя Перемоги. Це чітко сформульовані теми з їх кінцевою метою та очікуваним результатом. Темі об'єднані по розділах: «Літопис Великої Вітчизняної війни», «Пошук загиблих захисників Вітчизни», «Білі плями війни», «Увічнення пам'яті полеглих героїв», «Вшанування учасників бойових дій, що дожили до 50-річчя Перемоги».

Істотним досягненням конференції є згода дирекції Київського радіозаводу перевести на комп'ютерну мову багатотисячну картотеку загиблих. А керівництво Інституту прикладної інформатики зобов'язалося допомогти систематизувати зібраний матеріал і створити єдину державну систему меморіальної пам'яті України.

У більшості країн світу пошукова робота та увічнення пам'яті своїх захисників — справа державна. Тому відсутність відповідного закону України — наш біль. Учасники конференції звернулися до Верховної Ради з проханням прискорити цю роботу. Мають бути створені державні структури для координації діяльності громадських організацій на всіх стадіях — від розробки пошукових програм до узгодження місця установки пам'ятників, фінансування робіт.

Пошуковці працюють на громадських засадах, ще й листуються за власні кошти. Це питання також не залишилося поза увагою делегатів. Підготовлено звернення до міністра зв'язку дозволити безкоштовну пересилку службової кореспонденції.

Президенту України направлено прохання прискорити рішення питання з приміщенням, яке виділене для роботи пошуковців.

Розглянуті питання дістали відображення у підсумковому рішенні конференції «Про удосконалення інформаційно-пошукової меморіальної роботи до 50-річчя Великої Перемоги над фашизмом».

Новообрані президії УФП і Асоціації «Обеліск» безпосередньо займаються нині розробкою Положення про організацію пошукової роботи як додатка до закону України про увічнення пам'яті полеглих захисників Вітчизни та положення про «Відмінника пошукової роботи України».

Пошуковці України сподіваються, що сукупність питань, які обговорювалися на конференції, допоможе піднести меморіальну роботу на новий, більш високий ступінь.